

SK

SK

SK

SPRÁVA KOMISIE

FINANČNÉ VZDELÁVANIE

1. ÚVOD

Finančné vzdelávanie umožňuje jednotlivcom lepšie porozumieť finančným produktom a pojmom a rozvinúť si zručnosti potrebné na zlepšenie svojej finančnej gramotnosti, to znamená uvedomiť si finančné riziká a príležitosti a pri výbere finančných služieb rozhodovať sa so znalosťou veci. Ide o celoživotnú záležitosť. Finančné vzdelávanie je doplnkom opatrení zameraných na zaistenie riadneho poskytovania informácií, ochrany spotrebiteľa a na poradenstvo pre spotrebiteľov¹. Súhrn týchto politík prispieva k posilneniu postavenia spotrebiteľov, aby mohli prijímať najlepšie rozhodnutia so zreteľom na svoju finančnú situáciu.

Početné medzinárodné prieskumy preukázali, že medzi spotrebiteľmi je úroveň vedomostí o finančných záležitostiach a základoch ekonómie vo všeobecnosti nízka. Vzdelávanie občanov v oblasti finančných záležitostí sa zároveň stáva čoraz dôležitejším, pretože inovácie a globalizácia rozširujú rozsah a zvyšujú zložitosť ponúkaných finančných služieb. Závažnosť tohto problému pripomínajú súčasné ťažkosti na sekundárnom hypotekárnom trhu v USA, keď mnohí spotrebiteľia si vzali hypotéky presahujúce ich možnosti čiastočne v dôsledku toho, že nedostatočne rozumeli podstatným vlastnostiam produktu. Ústrednú úlohu by mali zohrávať členské štáty, ale EÚ im môže byť nápomocná.

Dôležitosť dobrého finančného vzdelávania sa uznáva na celosvetovej úrovni a na úrovni EÚ, ako aj v Bielej knihe o politike v oblasti finančných služieb (2005-2010)², Zelenej knihe o maloobchodných finančných službách z mája 2007³ a v uznesení Európskeho parlamentu o politike finančných služieb⁴ prijatého v júli 2007. Otázka finančného vzdelávania sa takisto predostrela v záveroch Rady ECOFIN z 8. mája 2007, v ktorých Rada odporúča členským štátom „výrazne vystupňovať svoje úsilie s cieľom zvýšiť informovanosť domácností o potrebe získavať zodpovedajúce informácie a vzdelanie, prípadne s vlastnou zodpovednosťou finančného odvetvia a prípadnými iniciatívami, aby sa zvýšila pripravenosť domácností pri súčasnom zachovaní primeranej ochrany investora“.

Finančné vzdelávanie v správe Komisie „Jednotný trh pre Európu 21. storočia“⁵ oznámené ako základný prvok jej úsilia o zaistenie toho, aby jednotný trh mohol občanom Európy

¹ Informovanosť spotrebiteľov a ich ochrana sú jadrom právnych predpisov EÚ o finančných službách. Medzi príklady patrí smernica o trhoch s finančnými nástrojmi s jej ustanoveniami o ochrane maloobchodných investorov; súčasné preskúmanie smerníc PKIPC, vrátane zjednodušeného prospektu; smernice o spotrebiteľskom úvere, o uvádzaní finančných služieb na trh na diaľku a o sprostredkovateľoch poistenia, a návrhy predložené v Bielej knihe o hypotekárnych úveroch, ktoré majú spotrebiteľom umožniť, aby sa pri nákupe finančného produktu správne rozhodovali. Komisia má v úmysle vykonať v roku 2008 medziodvetvovú štúdiu o primeranosti a konzistentnosti požiadaviek na informácie v právnych predpisoch EÚ o finančných službách a takisto sa táto vec skúma v hodnoteniach konkrétnych pravidiel, ktoré s touto oblasťou súvisia.

² KOM(2005) 629

³ KOM(2007) 226

⁴ P6_TA-PROV(2007)0338/A6-0248/2007

⁵ KOM(2007)724, SEK(2007)1520

priniesť priame výhody, najmä posilnením ich kapacity nielen vyhľadať najlepšie finančné služby vo vlastnom členskom štáte alebo cezhranične, ale aby sa takisto snažili pochopiť niektoré potrebné základy osobných financií.

Účelom tohto oznámenia je pomôcť spoluúčastníkom pri vypracovaní programov finančného vzdelávania, a to týmito spôsobmi:

- zvyšovať povedomie o potrebe zaoberať sa nízkou úrovňou finančného vzdelávania,
- podnecovať a podporovať poskytovanie veľmi kvalitného finančného vzdelávania v rámci EÚ, vrátane zdieľania osvedčených postupov,
- vypracovať určité praktické nástroje, ktoré uľahčia dosiahnutie týchto cieľov.

2. RASTÚCI VÝZNAM FINANČNÉHO VZDELÁVANIA

Odvetvie finančných služieb sa rýchlo rozvíja. Inovácie a globalizácia poskytujú jednotlivcom prístup k čoraz väčšiemu výberu produktov a služieb navrhnutých tak, aby vyhovovali rôznym potrebám a okolnostiam. Technologický pokrok, nové elektronické doručovacie kanály a integrácia finančného trhu rozšírili rozsah ponúkaných služieb a spôsobov, pomocou ktorých sú dostupné. Pre mnohých občanov sú však produkty inherentne zložité a ťažké je posúdiť budúci vývoj ich hodnoty. Pretrváva značná informačná asymetria: dokonca aj relatívne jednoduché finančné produkty sa môžu zdať pomerne zložité pre priemerného občana, ktorého úroveň finančného vzdelania je nízka alebo žiadna. Dôkazy nedávnych prieskumov ukazujú rozsah týchto problémov, s ktorými sa spotrebiteľia stretávajú.

- **Jednotlivci pokladajú finančné záležitosti za ťažko zrozumiteľné.** Ľudia čoraz viac uznávajú, že im chýbajú niektoré základné spôsobilosti, ktoré by im umožnili zaoberať sa finančnými záležitosťami a pochopiť ich. To môže mať významné následky pre ich schopnosť vyjednávať s poskytovateľmi finančných služieb a získať od nich najlepšiu ponuku. Pri jednom maďarskom prieskume sa zistilo, že spotrebiteľia nepoznajú základné finančné pojmy; 70 % respondentov nepoznalo význam pojmu inflácia⁶. Z prieskumu vykonaného vo Francúzsku, Španielsku a Taliansku takisto vyplynulo, že veľká časť ľudí s nízkymi príjmami nevenovala pozornosť rozdielu medzi finančnými inštitúciami, pokiaľ ide o náklady a podmienky, a neboli schopní ich vyhodnotiť⁷.
- **Jednotlivci často preceňujú svoje vedomosti o finančných službách.** Je nepravdepodobné, že spotrebiteľia budú na finančné vzdelávanie vnímať, ak si neuvedomia, že sa ich to týka. Prvý krok je preto zvýšiť povedomie ľudí, ktorí „nevedia, že nevedia“, pokiaľ ide o finančné záležitosti. Pri prieskumoch v USA respondenti vyjadrili istotu so svojimi vedomosťami o finančných veciach, ale pri testoch preukázali iba obmedzené vedomosti⁸.

⁶ Gecser, prednáška na tému 8 krokov, ako naučiť mladých Maďarov šikovne používať svoje peniaze, Financial Capability Conference, Brusel, 28. marca 2007.

⁷ Nieri, L., „Access to Credit: the Difficulties of Households“, *New Frontiers in Banking Services: Emerging Needs and Tailored Products for Untapped Markets*, Springer Verlag: Berlín, 2006.

⁸ Mandell, L., *Prieskum o osobných financiách medzi žiakmi stredných škôl* (Personal Finance Survey of High School Seniors), The Jumpstart Coalition for Personal Financial Literacy, 2004.

V austrálskom prieskume sa dve tretiny respondentov domnievali, že sú finančne gramotní, ale približne iba jedna štvrtina chápala, čo je zložený úrok⁹.

- **Mnohí jednotlivci nedokážu plánovať do budúcnosti alebo si vyberú produkty, ktoré nevyhovujú ich potrebám.** To znamená, že u nich je väčšia pravdepodobnosť, že sa zadlžia a pri zmene svojej osobnej situácie (napr. strata blízkej osoby, zrušenie vzťahu alebo obdobie nezamestnanosti) zažijú ťažké chvíle. Jednotlivcom sa tým takisto sťažuje zaistenie uspokojivej životnej úrovne v dôchodku. Prieskumom vykonávaným v Spojenom kráľovstve sa zistilo, že vo všetkých príjmových skupinách si mnohí ľudia nerobia plány do budúcnosti a 70 % ľudí nemá k dispozícii rezervu v prípade neočakávaného poklesu príjmu¹⁰.

Spotrebitelia sú však ochotní získavať vedomosti o finančných záležitostiach. Napriek rozšíreným dôkazom o nízkej úrovni finančného vzdelania si spotrebitelia čoraz viac uvedomujú, že znalosť finančných záležitostí bude pre nich a ich rodiny čoraz dôležitejšia. Štúdiou vykonanou spoločnosťou VISA sa zistilo, že rodičia pri svojich deťoch zaraďujú získanie osobných finančných znalostí na druhé miesto hneď za osobnú bezpečnosť¹¹.

3. HOSPODÁRSKE A SPOLOČENSKÉ PRÍNOSY POSKYTOVANIA FINAČNÉHO VZDELÁVANIA

Poskytnutie primeranej úrovne finančného vzdelania občanom vo všetkých etapách života môže byť prospešné pre všetky vekové a príjmové úrovne. Je však výhodné aj pre hospodárstvo a spoločnosť ako celok. Prirodzene, na finančné vzdelávanie by sa malo pozerať ako na rozšírenie primeranej ochrany spotrebiteľa a zodpovedného správania poskytovateľov finančných služieb. V žiadnom prípade ho nemožno pokladať za jediné riešenie na vyrovnanie rozdielov, ktoré existujú v informovanosti spotrebiteľov a poskytovateľov.

3.1. Prínosy pre jednotlivcov, spoločnosť a hospodárstvo

Prínosy pre jednotlivcov

Finančné vzdelávanie môže deťom pomôcť pochopiť hodnotu peňazí a naučiť ich zostaviť rozpočet a šoriť. Študenti a mladí ľudia môžu prostredníctvom neho získať dôležité spôsobilosti pre samostatný život, napríklad v oblasti spravovania a splácania študentských pôžičiek. Dospelým môže pomôcť pri plánovaní dôležitých udalostí, ako sú napríklad kúpa domu alebo bytu alebo rodičovstvo. Občanom môže pomôcť lepšie sa finančne zabezpečiť na nepredvídané situácie, múdro investovať a šetriť si na dôchodok. Môže pomôcť ľuďom vyhnúť sa nástrahám platobných podvodov. Ľudia, ktorí sa vyznajú vo finančných veciach, si dokážu lepšie vybrať finančné služby zodpovedajúce ich konkrétnym potrebám a majú väčšiu tendenciu dbať na úradné upozornenia na riziko. Je menej pravdepodobné, že si kúpia produkty, ktoré nepotrebujú, že vezmú na seba záväzky za produkty, ktorým nerozumejú, alebo že prevezmú riziko, ktoré by ich mohlo dohnať do finančných ťažkostí.

Prínosy pre spoločnosť

Rezonančné účinky finančného vzdelania presahujú príslušných jednotlivcov a jeho prínosy sa prenášajú aj na celú spoločnosť. Môže pomôcť riešiť problémy spojené s finančným vylúčením: je väčšia pravdepodobnosť, že ľudia, ktorí získali nejakú formu vzdelania vo

⁹ ANZ Banking Group, *Prieskum ANZ o finančnej gramotnosti dospelých v Austrálii*, 2003.

¹⁰ Financial Services Authority, *Financial Capability in the UK: Establishing a Baseline*, 2006.

¹¹ The Jumpstart Coalition for Personal Financial Literacy, *Making the case for financial literacy*, 2007.

finančných záležitostiach, sa obrátia na tradičné finančné inštitúcie a nebudú sa musieť spoliehať na okrajových poskytovateľov nákladnejších a rizikovejších produktov alebo na úžerníkov. Finančné vzdelanie môže povzbudiť občanov, dokonca aj skupiny s nízkymi príjmami, aby plánovali a nejakú časť svojich príjmov usporili. Môže pomôcť rozvíjať spôsobilosti s cieľom vychovať budúcich finančníkov.

Prínosy pre hospodárstvo

Finančné vzdelávanie môže prispieť k finančnej stabilite tým, že pomôže spotrebiteľom vybrať si vhodné produkty a služby, čo povedie k nižším mieram nesplácania, napríklad v prípade pôžičiek a hypoték, a k diverzifikovanejšiemu a teda bezpečnejšiemu sporeniu a diverzifikovanejším a bezpečnejším investíciám. Môže to pomôcť predísť situáciám, k akým došlo v roku 2007 na sekundárnom hypotekárnom trhu v USA so širšími odozvami na svetových finančných trhoch, alebo ich aspoň oslabiť. Finančne vzdelaní občania, ktorí si dokážu vyhľadať lepšie, lacnejšie a primeranejšie produkty a služby, sú schopní presadzovaním kvalitnejšej hospodárskej súťaže, presadzovaním (stimulovaním) inovácií a požadovaním vyššej kvality a rozmanitosti zvýšiť efektívnosť finančného odvetvia a hospodársku prosperitu. Občania, ktorí si pri investovaní dôverujú, dokážu kapitálovým trhom zaistiť dodatočnú likviditu, ktorú možno previesť na financovanie malých podnikov v rámci EÚ, čo je kľúčový prvok pri podpore rastu a pracovných miest. Štruktúrované spotrebiteľské organizácie s dobrou znalosťou finančných otázok môžu byť takisto politickou protiváhou v procese prípravy právnych predpisov, čo znižuje pravdepodobnosť, že finančné odvetvie opanuje situáciu pomocou predpisov. Finančné vzdelávanie môže mať preto významný účinok s rozptylom po celom hospodárstve.

Finančné vzdelávanie môže pomôcť spotrebiteľom, aby si rozvinuli svoju schopnosť vyhľadať produkty, ktoré najlepšie vyhovujú ich potrebám, bez ohľadu na miesto, kde sa poskytovateľ finančných služieb nachádza, a tým využiť príležitosti ponúkané jednotným trhom. Naopak, lepšia finančná gramotnosť a ochota spotrebiteľa zmeniť dodávateľov takisto vedú k tomu, že vstup na nové trhy v ostatných členských štátoch sa pre poskytovateľov finančných služieb stáva prítlačivejším, a tým sa oživuje cezhraničná aktivita.

3.2. Poskytovanie finančného vzdelávania v Európskej únii

Dve nedávno vykonané obsiahle štúdie financované Európskou komisiou¹² poskytujú prehľad o rôznych iniciatívach v členských štátoch, ktoré sa týkajú finančného vzdelávania v EÚ:

- Finančné vzdelávanie je poskytované mnohými rôznymi účastníkmi, počnúc orgánmi finančného dohľadu po agentúry zaoberajúce sa vzdelávaním dospelých, poradne pre dlhové poradenstvo, sociálnych pracovníkov, združenia finančného odvetvia, organizácie pre poskytovanie mikroúverov, zástupcov spotrebiteľov, vzdelávacie inštitúcie, jednotlivé finančné spoločnosti, bytové úrady a ďalšie. Vnútroštátne orgány (ministerstvá, predstavitelia finančného dohľadu, centrálné banky atď.) sú hnacími silami programov v 11 členských štátoch.
- Zdá sa, že poskytovanie finančného vzdelávania má v určitých členských štátoch EÚ, vrátane Spojeného kráľovstva, Nemecka, Rakúska, Holandska a Talianska, osobitne

¹² Observatoire du Crédit et de l'Endettement et al, FES - *Better access to financial services and financial education* (2007), správa o prieskume finančného vzdelávania, apríl 2007 a Evers & Jung, *Survey on Financial Literacy Schemes in the EU27*, november 2007

významné postavenie. V mnohých ďalších štátoch, vrátane Grécka, Bulharska a Lotyšska, je činnosť v tejto oblasti slabá, ak vôbec nejaká existuje.

- Najbežnejšou témou programov finančného vzdelávania sú „základy peňažníctva“, napríklad ako používať bankový účet. Potom nasledujú spôsobilosti na zostavenie rozpočtu, vrátane riadenia úveru a dlhu. Otázky investovania, úspor a dôchodkov, poistenia a riadenia rizík nie sú na popredných miestach, z čoho vyplýva, že možno ide o oblasti, ktorým sa bude musieť venovať väčšia pozornosť v budúcnosti.

Programy sú rozdelené podľa profilov cieľových skupín na programy zamerané na deti a mladých ľudí a programy zamerané na dospelých. Zdá sa, že iba málo programov sa zameriava na konkrétnejšiu skupinu verejnosti, ako sú napríklad osoby v pred dôchodkovom veku, ženy, etnické menšiny alebo osoby s nízkymi príjmami.

3.3. *Vyhodnocovanie priaznivého vplyvu iniciatív v oblasti finančného vzdelávania*

Keďže zmena správania je badateľná iba po dlhšom čase, vykonalo sa iba relatívne málo hodnotení zameraných na prínos programov finančného vzdelávania. Použitelnosť dostupných údajov, ako napríklad objem spotrebiteľských úverov, počet prípadov nesplácania záväzkov, sťažnosti spotrebiteľov, zmeny v oblasti sociálnych výdavkov v zmysle sprostredkovania medzi veriteľom a dlžníkom, je iba ohraničená, pokiaľ ide o posúdenie, či iniciatívy v oblasti finančného vzdelávania priamo prispeli k takýmto zmenám správania. Je ťažké rozlíšiť medzi vplyvom programu finančného vzdelávania, vplyvmi trhu vo všeobecnosti, ako sú miera zamestnanosti, mzdová inflácia, inovácie vo finančnej oblasti atď., a osobnými okolnosťami a prostredím, ktoré majú vplyv na správanie jednotlivca.

Hodnotenia sa preto spravidla sústreďujú na účasť v jednotlivých programoch finančného vzdelávania. Využívajú sa napríklad tieto ukazovatele: nárast počtu účastníkov, požadované publikácie, počet návštevníkov webovej lokality, počet novinárskych príspevkov, prijaté otázky atď. Jedným z účinných nástrojov, ktorý niektorí poskytovatelia finančného vzdelávania, vrátane členských štátov, používajú na meranie prínosov tohto vzdelávania, sú referenčné prieskumy. Tieto prieskumy poskytujú prehľad o momentálnom stave finančnej gramotnosti obyvateľstva, môžu pomôcť pri určení priorít a uľahčiť monitorovanie pokroku po stanovenom časovom úseku.

Boli takisto rôzne pokusy skúmať zmeny správania, ktoré môžu vzniknúť ako následok finančného vzdelávania.

- Z vyhodnotení programu finančného vzdelávania na pracoviskách v Spojenom kráľovstve vyplynulo, že po účasti na seminároch malo 82 % účastníkov v úmysle prijať opatrenie (ako napríklad prispievať do plánu dobrovoľného dôchodkového zabezpečenia alebo splatiť svoje dlhy). Keď boli oslovení o tri mesiace neskôr, 60 % účastníkov už tieto úmysly uskutočnilo¹³.
- Z výskumu vykonaného v USA vyplynulo, že semináre na tému dôchodky sa spájajú spravidla s vyššou mierou účasti a vyššími príspevkami do systémov sociálneho

¹³ Dredge, J., prednáška na tému *Financial Capability in the workplace*, konferencia o finančnej zdatnosti, Brusel, 28. marca 2007.

zabezpečenia zamestnancov¹⁴. Ďalší výskum takisto ukázal, že môžu mať priaznivý vplyv na akumuláciu čistého imania aj všeobecnejších meradiel bohatstva¹⁵.

- Vo výskume o účinnosti poradenstva pred kúpou domu alebo bytu medzi vypožičiavateľmi s nízkym príjmom v USA sa zistilo, že medzi potenciálnymi vypožičiavateľmi, ktorí dostanú odborné rady pred kúpou, je v priemere o 13 % nižšia miera nesplácania dlhu¹⁶.

Tieto príklady ukazujú, že výsledkom účasti v programoch finančného vzdelávania môže byť priaznivá zmena správania. Komisia má v úmysle presadzovať zverejňovanie výskumov a hodnotení, ktoré sa doteraz vykonali.

4. KONTEXT CIELENEJ ČINNOSTI NA ÚROVNI EÚ

Pri plnom rešpektovaní právomocí členských štátov, pokiaľ ide o poskytovanie vzdelávania, EÚ vypracovala niekoľko aktivít v oblasti finančného vzdelávania a môže zohrávať podpornú úlohu vo vzťahu k spoluúčastníkom. Navyše v článku 153 Zmluvy sa ustanovuje, že Spoločenstvo prispieva k podpore práva na informácie a vzdelávanie spotrebiteľov s cieľom zaručiť ich záujmy a prijme opatrenia, ktorými sa podporuje, dopĺňa a monitoruje politika vykonávaná členskými štátmi v tejto oblasti. Finančné vzdelávanie môže takisto zohrávať užitočnú úlohu pri podpore jednotného trhu s finančnými službami tým, že pomôže občanom rozvinúť schopnosti umožňujúce im vyhľadať najvhodnejšiu finančnú službu bez ohľadu na miesto poskytovateľa. V tomto kontexte by mohlo zohrať úlohu opatrenie na úrovni EÚ.

Komisia už podnikla niektoré prvé kroky v prospech finančného vzdelávania. Zriadila webovú lokalitu Dolceta¹⁷, ktorá obsahuje moduly vzdelávania spotrebiteľov pre dospelých. Tieto webové stránky, ktorá sú preložené do všetkých jazykov Spoločenstva a prispôbené konkrétnym vlastnostiam jednotlivých národných trhov, boli spočiatku vyvinuté pre inštitúcie vzdelávania dospelých. Jeden z modulov tejto webovej lokality je venovaný finančným službám a obsahuje témy ako zostavovanie rozpočtu, spotrebiteľské úvery a pôžičky na bývanie, platobné prostriedky a investície.

Ďalšou iniciatívou je „Európsky zápisník“¹⁸, brožúrka distribuovaná žiakom škôl druhého stupňa s cieľom poskytnúť im informácie o právach ako spotrebiteľov. Obsahuje časť o peniazoch a dlhoch, v ktorej sa vysvetľuje, ako fungujú finančné inštitúcie a finančné produkty, a včas varuje pred nebezpečenstvami nadmerného vypožičiavania.

V marci 2007 Komisia zorganizovala konferenciu na tému „Zlepšovanie finančnej zdatnosti“ s cieľom zvýrazniť dôležitosť veľmi kvalitného finančného vzdelávania a poskytnúť fórum na výmenu osvedčených postupov¹⁹.

Zelená kniha o maloobchodných finančných službách²⁰ uvádza, že na podporu finančného vzdelávania sa môže urobiť viac. Tento názor podporila veľká väčšina respondentov spomedzi

¹⁴ Bayer, P., Bernheim, B., Scholz, K., *The effects of financial education in the workplace: evidence from a survey of employers*, jún 1996.

¹⁵ Lusardi, A., *Saving and the effectiveness of Financial Education*, Pension Research Council Working Paper 2003-14, Pension Research Council, 2003.

¹⁶ Hirad, A., Zorn, P., *Empirical Evidence of the effectiveness of pre-purchase homeownership counselling*, máj 2001.

¹⁷ *Vývoj on-Line nástrojov vzdelávania spotrebiteľov pre dospelých*, www.dolceta.eu.

¹⁸ http://ec.europa.eu/consumers/cons_info/consumer_diary_en.htm

¹⁹ Zhrnutie konferencie a prednášok možno nájsť na adrese: http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/capability/index_en.htm

²⁰ KOM(2007) 226

účastníkov týchto konzultácií. Mnohí z nich uviedli, že vzdelávanie musí zostať vecou vnútroštátnych orgánov, a navrhli, aby Komisia zohrávala úlohu pri zhromažďovaní a rozširovaní informácií o osvedčených postupoch a pri vypracovávaní nezáväzných zásad s cieľom pomôcť poskytovateľom finančného vzdelávania. Ostatní respondenti tvrdili, že viditeľnosť prínosov finančného vzdelávania je otázkou dlhodobého výhľadu a že pozornosť sa nesmie odkloniť od ustanovení o silnej ochrane spotrebiteľa v právnych predpisoch o finančných službách.

5. ZÁKLADNÉ ZÁSADY POSKYTOVANIA VEĽMI KVALITNÝCH PROGRAMOV FINANČNÉHO VZDELÁVANIA

Na základe svojho prehľadu programov finančného vzdelávania, ktoré už v EÚ prebiehajú, sa Komisia domnieva, že je užitočné vymedziť nejaké zásady, ktoré by mohli pomôcť orgánom verejnej správy, poskytovateľom finančných služieb, organizáciám spotrebiteľov, zamestnávateľom a iným spoluúčastníkom v ich úsilí pri zavádzaní a vykonávaní finančných vzdelávacích programov²¹. V týchto zásadách sa zohľadňuje rôznorodosť koncepcií a metód, ktoré sú dostupné na vypracovanie úspešnej stratégie finančného vzdelávania.

Zásada č. 1: Finančné vzdelávanie by malo byť trvalo dostupné a aktívne podporované vo všetkých štádiách života.

Finančné vzdelávanie by malo byť k dispozícii na riešenie finančných problémov spojených so skutočnými udalosťami v živote občanov, počnúc udalosťami, ktoré zažili mladí ľudia, po udalosti, ktoré sú dôležité pre dôchodcov. Programy by mali byť prispôsobiteľné občanom vzhľadom na ich finančnú situáciu a úroveň znalostí finančných otázok.

Zásada č. 2: Programy finančného vzdelávania by mali byť presne zacielené na uspokojenie konkrétnych potrieb občanov. Na dosiahnutie tohto cieľa by sa mal vykonať výskum ex-ante týkajúci sa súčasnej úrovne finančného povedomia občanov, aby sa určili najmä tie otázky, ktorými sa treba zaoberať. Programy by mali byť včas a ľahko prístupné.

Finančné vzdelávanie by malo zodpovedať konkrétnym potrebám: osôb, ktoré po prvýkrát nastupujú do zamestnania, nezamestnaných osôb, ľudí, ktorí si plánujú založiť rodinu, mladých dospelých ľudí, zadlžených osôb atď. Je dôležité zaistiť, aby sa program sprostredkoval zrozumiteľným spôsobom a vo formáte, ktorý môže používateľovi uľahčiť konzultácie alebo mu v prípade potreby uľahčí prístup k programu.

Zamestnávatelia by mali venovať pozornosť spôsobu, akým by sa finančné vzdelávanie mohlo realizovať na pracovisku, podľa možnosti v spojení s informáciami o systémoch dôchodkového zabezpečenia zamestnancov.

Zásada č. 3: Spotrebiteľia by mali byť vzdelávaní v ekonomických a finančných záležitostiach podľa možnosti čo najskôr, a malo by sa s tým začať v škole. Vnútroštátne orgány by mali venovať pozornosť tomu, aby sa finančné vzdelávanie stalo povinnou súčasťou učebných plánov.

²¹ Usmernenia sú konzistentné s dokumentom OECD z roku 2005 *Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness*, ktorý bol schválený všetkými členskými štátmi OECD, vrátane členských štátov EÚ (pozri: <http://www.oecd.org/dataoecd/7/17/35108560.pdf>).

Je vecou zásadnej dôležitosti, aby mladí ľudia získali základné ekonomické a finančné znalosti na základnej a strednej škole. Komisia už vydala odporúčanie o kľúčových kompetenciách pre celoživotné učenie (2006/962/ES), v ktorom sa podporuje rozvoj spôsobilostí, ako napríklad využitie schopnosti matematicky myslieť v každodenných situáciách, všeobecné pochopenie fungovania hospodárstva a schopnosť plánovať a riadiť si svoj život. V tejto súvislosti by vnútroštátne a regionálne vzdelávacie inštitúcie mali venovať pozornosť spôsobu zaradenia ekonomického a finančného vzdelávania do učebných plánov škôl.

Zásada č. 4: Programy finančného vzdelávania by mali zahŕňať všeobecné nástroje, ktoré pomôžu účastníkom lepšie si uvedomiť potrebu skvalitniť svoje znalosti o finančných otázkach a rizikách.

Spotrebiteľia si nie vždy uvedomujú, že majú nedostatočné znalosti o finančných otázkach a finančných rizikách, pričom uvedomenie si tejto skutočnosti je prvým krokom k tomu, aby boli ochotní vzdelávať sa v tejto oblasti. Nástroje, ako napríklad dotazníky na sebahodnotenie a reklamné kampane týkajúce sa finančných znalostí môžu pomôcť pri zvyšovaní tohto vedomia. Cieľové skupiny možno potom nasmerovať na konkrétne učebné materiály týkajúce sa finančných záležitostí.

Zásada č. 5: Finančné vzdelávanie realizované poskytovateľmi finančných služieb by malo prebiehať vyvážene, transparentne a nestranne. Mala by sa venovať pozornosť tomu, aby sa zaistilo, že vzdelávanie je vždy v najlepšom záujme spotrebiteľa.

Odvetvie finančných služieb by, po porade s predstaviteľmi spotrebiteľov alebo investorov, bolo potrebné povzbudiť, aby prevzalo iniciatívu s cieľom prispieť k rozvoju finančného vzdelávania a aby dalo k dispozícii svoje znalosti. Pri poskytovaní finančného vzdelávania verejnosti by však toto odvetvie malo zaistiť, že sa bude zreteľne rozlišovať medzi všeobecným finančným vzdelávaním, informáciami o jednotlivých produktoch a poradenstvom pre konkrétneho zákazníka týkajúcim sa daného produktu alebo služby. V tejto súvislosti je potrebná osobitná opatrnosť pri uvádzaní názvov spoločností v učebných materiáloch určených na finančné vzdelávanie, aby sa odstránili akékoľvek obavy, že sa tieto línie rozlíšenia zotru.

Zásada č. 6: Školiteľom v oblasti finančného vzdelávania by sa mali poskytnúť zdroje a zodpovedajúca odborná príprava, aby boli schopní úspešne a sebaisto realizovať programy finančného vzdelávania.

Kľúčovou otázkou pri rozvíjaní úspešného finančného vzdelávania je posilniť postavenie tých, ktorí realizujú školenia, teda „učiť učiteľov“. To neznamená, že ide nielen o učiteľov v škole, ale takisto o sociálnych pracovníkov, zamestnancov banky, dobrovoľníkov a ostatné osoby prichádzajúce do styku s klientmi, ktoré majú realizovať školenie spôsobom, ktorý prináša najväčšie výhody ich cieľovým skupinám. Na tento účel sa budú musieť vypracovať učebné materiály a osnovy školení.

Zásada č. 7: Mala by sa podporovať vnútroštátna koordinácia medzi spoluúčastníkmi s cieľom dospieť k jasnému vymedzeniu rolí, uľahčiť spoločné využívanie skúseností a racionalizovať zdroje a stanoviť priority zdrojov. Mala by sa zlepšiť medzinárodná spolupráca medzi poskytovateľmi finančného vzdelávania, aby sa uľahčila výmena osvedčených postupov.

Vnútroštátne orgány, poskytovateľov finančných služieb, skupiny spotrebiteľov, vzdelávateľov a ostatných spoluúčastníkov treba povzbudiť do spolupráce pri realizácii

finančného vzdelávania. To by mohlo pomôcť umožniť jasne vymedziť ciele, reagovať na väčšiu šírku potrieb rozdielnych cieľových skupín, racionalizovať zdroje a určiť ich priority a podporiť skúsenostné učenie sa. Podobne na medzinárodnej úrovni, vďaka spolupráci a vytváraniu sietí medzi odborníkmi z oblasti finančného vzdelávania, by sa mohli dostať do popredia tie oblasti, na ktoré treba zamerať väčšiu pozornosť, a mohla by sa uľahčiť výmena osvedčených postupov.

Zásada č. 8: Poskytovatelia finančného vzdelávania by mali pravidelne vyhodnocovať a prípadne aktualizovať svoje programy, ktoré riadia, s cieľom zosúladiť ich s osvedčenými postupmi v danej oblasti.

Poskytovatelia finančného vzdelávania by mali do svojich programov začleniť pravidelné hodnotenie dosiahnutého pokroku a plnenia cieľov. Ak to tak nie je, mali by uvažovať o úprave programu, aby ho uviedli do súladu s normami dosiahnutými uznávanými najlepšími odborníkmi.

Komisia vyzýva vnútroštátne orgány verejnej správy, poskytovateľov finančných služieb, spotrebiteľské organizácie a ostatných spoluúčastníkov, aby vypracovali národné stratégie finančného vzdelávania so zodpovedajúcimi programami finančného vzdelávania so zreteľom na prv uvedené zásady finančného vzdelávania.

6. PLÁNOVANÉ INICIATÍVY A PRAKTICKÁ POMOC

Aj keď sa Komisia domnieva, že zodpovednosť za finančné vzdelávanie majú v prvom rade členské štáty, neziskové agentúry a poskytovatelia finančných služieb, EÚ môže poskytnúť praktickú pomoc. Komisia stanovila ako prioritu tieto iniciatívy:

- **Vytvorenie siete odborníkov z oblasti finančného vzdelávania** - príležitosť na vytváranie sietí a skúsenostné učenie podporujú mnohí spoluúčastníci. S cieľom podporovať to aj naďalej Komisia zriadi skupinu odborníkov na finančné vzdelávanie, do ktorej budú patriť predstavitelia orgánov členských štátov (vrátane odborníkov na vzdelávanie), poskytovatelia finančných služieb, spotrebiteľské organizácie a prípadne ostatné skupiny. Jej cieľom bude podeliť sa o osvedčené postupy v oblasti finančného vzdelávania a presadzovať ich; pomôcť Komisii pri zisťovaní prípadných problémov pri poskytovaní tohto vzdelávania; radiť Komisii, pokiaľ ide o spôsob uplatňovania uvedených zásad; monitorovať výkon a výsledky finančného vzdelávania a prispievať k hodnoteniu opatrení, obsiahnutých v tomto oznámení, a to v období do roku 2010. Výzvy na prejavenie záujmu o túto sieť sa uverejnia začiatkom roku 2008.
- **Poskytovanie materiálnej podpory členským štátom a súkromným subjektom pri organizovaní vnútroštátnych/regionálnych konferencií o finančnom vzdelávaní** - väčšina programov finančného vzdelávania je svojím rozsahom pôsobnosti miestna, regionálna alebo prinajlepšom celoštátna. Vzhľadom na to je potrebné, aby sa podujatia na zvýšenie povedomia konali podľa možnosti čo najbližšie k cieľovej skupine. Komisia dôrazne povzbudzuje členské štáty a súkromné subjekty, aby organizovali takéto podujatia, a môže poskytnúť materiálnu pomoc a zaistiť účasť Európskej komisie. Zapojenie sa Komisie poskytuje dobrú príležitosť na podporu národných fór finančného vzdelávania alebo na ich uvedenie do života, na propagovanie osvedčených postupov na miestnej úrovni a na podporu existujúcich iniciatív. Takéto porady poskytujú hybnú energiu, zviditeľnenie a vyvolajú všeobecný záujem o otázky finančného vzdelávania na úrovni, na ktorej by sa mali riešiť.

- **Uverejnenie online databázy programov a výskumu z oblasti finančného vzdelávania v EÚ** - v nadväznosti na zistenia obsiahnuté v štúdiách, o ktorých je zmienka v prv uvedenom oddiele 0 Komisia vyvinie online databázu programov finančného vzdelávania v celej EÚ. Tá poskytne informácie o projektoch so zreteľom na ich geografické zasadenie, o predmetnej téme, cieľovej skupine a kontaktných údajoch poskytovateľov. Tá poskytne informácie o projektoch so zreteľom na ich geografické zasadenie, o predmetnej téme, cieľovej skupine a kontaktných údajoch poskytovateľov. Databáza takisto poskytne prehľad výsledkov výskumu o stave finančného vzdelávania a finančnej gramotnosti v EÚ. Účelom tejto databázy je uľahčiť konzultácie o osvedčených postupoch a zisteniach výskumu. Komisia vynaloží všetko úsilie na zaistenie presnosti údajov. Komisia bude na zvýšenie verejnej informovanosti o tejto databáze uverejňovať pravidelný informačný vestník s cieľom dať do pozornosti nové alebo mimoriadne pozoruhodné prírastky v databáze. Online databáza bude dostupná v roku 2008.
- **Vypracovanie modulu odbornej prípravy učiteľov v oblasti finančného vzdelávania** - preukázalo sa, že iniciatíva Dolceta je veľmi užitočná pri uľahčení vyučovania dospelých, pokiaľ ide o témy z finančnej oblasti. V nadväznosti na to Komisia začne začiatkom roku 2008 vypracovávať modul na tému finančného vzdelávania na účely odbornej prípravy učiteľov. Tento projekt sa uskutoční s pomocou pedagógov a finančných odborníkov z Európskej univerzitnej siete pre ďalšie vzdelávanie (European Universities Continuing Education Network). Modul Dolceta poskytne učiteľom škôl prvého a druhého stupňa súpravy na okamžité použitie, vrátane internetového školenia, s cieľom povzbudiť ich a pomôcť im začleniť finančné otázky dobrovoľne do všeobecného učebného plánu. Všetky materiály budú prispôbené kultúre jednotlivých členských štátov. Po dokončení tohto modulu odbornej prípravy učiteľov sa budú vnútroštátne vývojové tímy podľa možnosti zúčastňovať na podujatiach odbornej prípravy učiteľov s cieľom propagovať materiály na vzdelávanie spotrebiteľov a povzbudiť učiteľov do ich používania.

7. NÁSLEDNÉ OPATRENIA

Toto oznámenie je jedným prvkom z balíka opatrení v oblasti maloobchodných finančných služieb uvedených v správe Komisie o jednotnom trhu pre Európu v 21. storočí a jeho cieľom je zaistiť občanom Európy výhody plynúce z integrácie finančného trhu. V budúcnosti sa v práci Komisie bude v oblasti finančných služieb klást veľký dôraz na rozvinutie schopností zákazníkov vybrať si so znalosťou vecí. Dôležitým prvkom tejto práce bude úsilie o zvýšenie finančnej gramotnosti.

Komisia bude aj naďalej monitorovať pokrok dosiahnutý pri rôznych iniciatívach, ktoré sú načrtnuté v tomto oznámení, aby sa zistilo, či zodpovedajú prv uvedeným cieľom. Popritom v roku 2010 budú tieto iniciatívy predmetom obsažného preskúmania.